

megyehatár és Nagykálló közötti szakaszán tapasztaltakkal. Elmondhatjuk, hogy a vonalas beruházások esetében 1,5–2 km-enként átlagban 1 régészeti lelőhelyre számíthatunk.

A feltárási munkákban a Jósa András Múzeum régészei (6 fő), rajzolói és technikusai (5 fő) vettek részt. A bekerült dokumentáció feldolgozása (digitalizálás, átrajzolás, adatbázis feltöltés stb.) megkezdődött. A leletanyag mosása befejeződött. A feldolgozási munkában valamennyi terepen dolgozó, valamint további 8 fő vesz részt. Terveink szerint a leltározásra 2013-ban kerül sor.

Matróz utca (KÖH 37333): Feltárt terület 497 m², 25 Árpád-kori objektum.

Nyírjes (KÖH 75819): Feltárt terület 2727 m², 6 császárkori objektum.

Csárda u., Nyírjes észak (KÖH 75817): Feltárt terület 364 m², 15 bronzkori és császárkori objektum.

Nyírjes II., magyar–román gázvezeték 2. lh. (KÖH 91355): Feltárt terület: 1203 m², 36 császárkori objektum.

Oros, Kállai főfolyástól K-re, magyar–román gázvezeték 5. lh. (KÖH 91351): Feltárt terület 1270 m², 70 bronzkori és császárkori objektum.

Oros, Kállai főfolyástól nyugatra, magyar–román gázvezeték 4. lh. (KÖH 91409): Feltárt terület 1159 m², 85 neolitik és császárkori objektum.

ISTVÁNOVITS ESZTER

173. Orosháza, Belterület, Családsegítő udvara (KÖH 82097)

(Békés megye) Á

2012 októberében az orosházi Szántó Kovács Múzeummal szemben lévő Családsegítő udvarán épülő víztározó gödrének oldalfalában egy Árpád-kori külső kemence maradványa került feltárássra.⁴⁶

RÓZSA ZOLTÁN

174. Orosháza, Thék Endre u. 7.

(KÖH 59790)

(Békés megye) Sza

2012. május 19-én az orosházi Főtér beruházásához kapcsolódóan egy magányosnak tűnő, a 3. századra keltezhető szarmata temetkezés került feltárássra.⁴⁷

RÓZSA ZOLTÁN

175. Oroszlány, Gerencsértár

(KÖH 45879)

(Komárom-Esztergom megye) Kk

2008-ban kezdődött el a középkori építmény régészeti kutatása, azóta évente,⁴⁸ anyagi lehetőségektől függő mértékben folytatódik a tervszerű kutatás.

2012 folyamán 3 szelvényt nyitottunk a vár központi részén

emelkedő toronytól É–ÉK-re elhelyezkedő, előző években már részben feltárt épület területén. A megnyitott, összesen 60 m² alapterületű szelvényekkel kapcsolatban az volt a célunk, hogy a hiányzó területeken a falkötéseket megvizsgálhassuk, ezáltal az építéstörténet egyértelműsíthető legyen. Korábban ez azért nem volt lehetséges, mert ezeken a helyeken hatalmas fák álltak, s a terület vagyongazdálkodója csak ez év tavaszán vágta ki ezeket, lehetővé téve a további régészeti feltárást.

A 7. szelvényben (mérete: 6×3 m) helyenként majd 3 m vastag betöltést kellett eltávolítanunk. Az É-i sarokban egy korábban megfigyelt fal további szakaszát találtuk meg, azonban a fal síkja igen erőteljesen dőlt ÉK-i irányba. Ez vagy annak köszönhető, hogy a mellette levő hatalmas fa gyökérzete eltolta a falat, vagy pedig az épület használatának idején megsüllyedhetett a fal, minek következtében az épület lakhatatlanná vált, és ennek következtében kellett visszabontani. Mellette fehér apró kavicsos, kemény falalapozás vonala látszódtott, ez talán a későbbi építési periódus alapját jelenthette.

A 8. szelvényben (mérete: 3,5×7 m) a fatörmelék kissé akadályozták munkánkat. Ettől függetlenül itt is megállapíthattuk, hogy a feltárt épület két építési korszakra osztható. Az első, korai periódusban viszonylag jól rakott, 75 cm vastag falakat építettek, majd ezt visszabontották a második periódus kialakításakor, a felszínt egyengették, és erre egy rosszabb minőségű falat húztak. Ennek alapozási szintje mindenütt elkülöníthető a korábbi, mélyebb falalapozásoktól.

A 9. szelvényben (mérete: 7×3 m) csak a felső, mintegy 40–50 cm-nyi betöltés eltávolítására nyílt módunk, azonban jól kivehető volt az épület K-i sarka, amelybe a falazáskor téglákat helyeztek. További támpillérnek nem találtuk nyomát. A következő években szükséges még a szelvény területének teljes feltárása.

2012 folyamán anyagi lehetőségeink beszűkülésével csak kis felületet tudtunk megkutatni a vár területén. Ennek következtében a leletanyag is lényegesen kevesebb volt; jellegében, összetételében az előző évekével egyezett meg. Későbbi céljaink között szerepel az építmény központi részének falkonzerválása és feltárása, az így keletkező ismeretanyag kiegészítheti és pontosíthatja majd eddigi megfigyeléseinket és az ebből levont következtetéseinket.

A leletanyag a tatai Kuny Domokos Múzeumba került.

SCHMIDTMAYER RICHÁRD – LÁSZLÓ JÁNOS

176. Oroszlány, Szentgyörgyvár

(KÖH 45868)

(Komárom-Esztergom megye) Ró, Ú

A Vértesi Erdő Zrt. egyik, Oroszlány külterületi részén álló erdészházának (0180/1 hrsz.) több mint 100 éves részét lebontatta, s az újonnan építendő épület alapozási árkából nagy mennyiségű római korú kerámiatöredék, vályogtégla került elő, a metszetalban jól kivehető volt egy szélein szemmel láthatóan vörösesbarnásra égett beásás nyoma, illetve egy meghatározhatatlan korú falszakasz is napvilágra került az árok kiásása során. Ezek után szükséges volt az objektumok szakszerű régészeti feltárása.

A jelenségekre mindkét irányban rábontottunk. Annak ellenére, hogy a talált falszakasz jóval mélyebb alapozású volt, mint a lebontott vályogfalú épület alapozása, falazóanyaga és habarcsa alapján hamarosan egyértelművé vált, hogy újkori készítésű volt. Funkcióját nem tudtuk meghatározni.

46 Rózsa Zoltán: Kisbence. Árpád-kori sütökemence Orosháza belvárosában. *Mozaikok Orosháza és vidéke múltjából* 8(2012)38–40.

47 Sós-kúti Kornél – Balázs János – Rózsa Zoltán: A „szarmata kislány”. Hercegnő sírja az orosházi főtér alatt. *Ifj. Olasz Ernő emlékének. Mozaikok Orosháza és vidéke múltjából* 8(2012)3–13.

48 RKM 2008, 242.; RKM 2009, 298.; RKM 2010, 312–313.; RKM 2011, 128–129.

A másik jelenség fölötti, mintegy 30 cm vastag, újkori építési törmelék eltávolítása után egy 40 cm vastag, sötétszürkefekete színű, összetételében homogén jellegű talajt találtunk, benne rendkívül sok római kori edénytörredéssel, közöttük *terra sigillata*, valamint horpasztott oldalú poharak töredékeivel.

Ezen réteg alatt egy edényégető kemence maradványát bontottuk ki. Égetőterében nagy mennyiségű, főleg széles, vízszintesen kihajló, bordázott peremű, nagy méretű tárolóedények, széles, lapos, enyhén ívelt oldalú tálak, valamint több horpasztott oldalú edény töredékét találtuk. Az égetőtér helyenként többretegű oldala mintegy 40–50 cm magasságban maradt meg, egyenetlen alja 20–25 cm vastagságban keményen átégett volt. Tüzelőterének patkó alakú bevezető nyílását a Ny-i részen találtuk meg, ezen a részen az égetőtér alja ívelten felmagasodott. A nyílástól a légszatórnák sugárirányban vezettek az oldalfal melletti, felfelé vezető légnyílásokhoz. A légszatórnák tetejét kövekkel és vályogtéglákkal is megerősíthették, erre az alapozás általi bolygatás miatt csak a kidobált kövek és téglák, valamint az objektum alján feltárt, bolygatott helyzetű darabok alapján következtethetünk. Érdekesség az, hogy a légszatórnáknak csak a teteje és az oldalsó része volt átégve, az alsó szakaszokon semmiféle keményebb réteget nem találtunk, mindenütt az altalajt jelentő homokos réteg jelentkezett.

Sajnos, csak korlátozott mértékben tudtunk rábontani az objektumra, így távolabbi környezetét, tüzelőnyílásának külső oldalát nem tudtuk vizsgálni.

A betöltésben levő leletanyag alapján az edényégető kemence használatát a 2. századra datálhatjuk. A leletanyag a Kuny Domokos Megyei Múzeumba került.

Az ásatáson segítséget nyújtott A. Pál Gabriella régész.

LÁSZLÓ JÁNOS

177. Ófehértó határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, V, I

A magyar–római gázvezeték Nyírgyulaj–Nyíregyháza szakasz rekonstrukciójához kapcsolódóan a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága által 2012. augusztus 13.–október 11. között végzett régészeti feltárások és megfigyelések részletes ismertetését lásd a Nyíregyháza határa részben. A település határában az alábbi lelőhelyeken folyt kutatás.

Búzaföldek-dűlő K-i rész, magyar–római gázvezeték 14. lh. (KÖH 91401): Feltárt terület 400 m², 3 kérdéses korú objektum.

Búzaföldek-dűlő Ny-i rész, magyar–római gázvezeték 13. lh. (KÖH 91403): Feltárt terület 733 m², 13 kora vaskori objektum.

Szálláskert, M3/15. lh., (KÖH 34783): Feltárt terület 556 m², 5 neolitikus objektum.

ISTVÁNOVITS ESZTER

178. Ópusztaszer, Monostor

(KÖH 33571)

(Csongrád megye) Á

Ebben az évben augusztus 13-tól október 16-ig tudtunk a feltáráson dolgozni (NKA 3234/00221 pályázat keretéből). A még feltárássra váró terület két helyszínén tudtunk jelentős előrehaladást elérni.

Az egyik terület a 12/1. sz. szelvényünk, ahol a tatárjárás utáni ún. „fakolostor” (fachwerk technikával épült, legalább 4 építési periódusos, kb. 25×30 m-es épületegyüttes) eddig még hiányzó ÉK-i sarkát tártuk fel. A járószintek és a falak alapo-

zási árcai itt 3 építési periódust jelölnek. A falak az eddig megfigyeltnek megfelelő építési technikáról tanúskodnak. Említésre méltó lelet egy teljesen ép malomkő, egy pecsétgyűrű és egy érem.

A másik terület a tatárjárás előtti „kőkolostor” K-i épület szárnyának a 3–4. helyisége. Itt, a 82/8. szelvényünk É-i oldalán korábban kihagyunk egy területet, hogy majd később, „mintaszelvényként” aprólékos feltárással rétegtani pontosításra legyen lehetőségünk. Így született meg a 08/1. és a 08/2. szelvényünk, melyek feltárását az idén fejeztük be. A Ny-i oldalon ezekhez a szelvényekhez csatlakozott a 12/2. szelvényünk, hogy a kolostor kőfalának közvetlen környékét nagyobb összefüggéseiben tudjuk vizsgálni.

A 08/1 szelvényben a „fakolostor” korszakának a 10., a 08/2. szelvényben pedig az 5. szintjét tártuk fel – ezek tulajdonképpen már a kolostorudvar 1. (köves) szintjének felelnek meg. Kiderült, hogy a korábban egy nagyobb helyiségnek vélt K-i 3. helyiség két részre volt osztva, pontosabban hogy az itt húzódó osztófal is tovább halad K-i irányba. Így az rajzolódik ki, hogy a K-i 1–2. helyiségek közötti, K felé tovább haladó fallal párhuzamosan itt is halad egy fal K-i irányba. Ez azt jelenti, hogy egy K-i irányba húzódó újabb épületszárnyal kell számolnunk. A másik lehetséges magyarázata ezeknek a falaknak az lehet, hogy egy K felé erősen kiugró helyiség csatlakozhat a K-i épületszárny É-i végéhez. Az újabb K–Ny-i irányú kőfalunkat nem bányászták ki teljes mértékben, így a szerkezetét meg tudtuk figyelni. Az alapozási árokba téglá- és kötőredékeket dobáltak, amit azután leöntöttek erősen meszes habarccsal. Erre rakták a fal felmenő részét: a két szélén faragott nagy kvádereket építettek, aminek a közét törmelékkel öntötték be.

Említésre méltó leletek: szögecselt bronztál(?) töredéke, sérült ólomplomba(?), rátett bordadíszes, zöld mázas bizánci kerámia.

A feltárással 49 új régészeti objektum került napvilágra.

VÁLYI KATALIN

179. Ópusztaszer, Székelytelep, 450. tanya

(KÖH 90043)

(Csongrád megye) A

2012. november végén, egyik volt kollégánk, Töröcsik István értesítette a Móra Ferenc Múzeumot, hogy Ópusztaszer Székelytelep nevű részen, a 450. tanya (Kósa-tanya) udvarán, emésztőgödör ásása közben csontvázas sírt találtak. A gödör ásása során elsőként a koponya került elő, amit a találók kiszedtek eredeti helyzetéből. Miután nyilvánvalóvá vált számukra, hogy embercsontokat találtak, szóltak a közelben lakó Töröcsik Istvánnak, aki a helyszínre érkezve hozzákezdett a sír feltáráshoz. A térdek vonaláig részben kibontott vázcsont mellől egy vaskés töredéke és egy vaskarika került elő.

A bolygatott temetkezés feltárást és dokumentálását 2012. november 30-án végeztük el. Kérdezősünkön már rögtön látszott, hogy a háziak részben használatba vették az új emésztőt: a csontváz mellkasát és a bolygatott jobb karcsont körüli részt szennyvíz borította, míg a gödör ÉNy-i részén WC-papír és egyéb hulladék nyomát fedeztük fel. Az ÉNy–DK-i tájolású sír viszonylag mélyen helyezkedett el. A sárga homokon szépen elvált a sírgödör megmaradt részének betöltése. A koponyát fordítva, arccal az altalaj felé helyezték vissza, illetve az alsó állkapocs egy töredékét a kidobott fölben egy másik részét pedig a mellkasra helyezve találtuk meg. A jobb karcsont szintén bolygatott és hiányos volt. Miután az emésztő gödrének széle a